

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

16 ноември 2016 година *

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Регламент (ЕС) № 1215/2012 — Компетентност, признаване и изпълнение на съдебни решения по граждански и търговски дела — Приложно поле — Член 24, точка 1, първа алинея — Изключителна компетентност по дела, които имат за предмет права върху недвижим имот — Член 7, точка 1, буква а) — Специална компетентност по дела, свързани с договор — Иск за унищожаване на договор за дарение на недвижим имот и за заличаване на вписването на право на собственост в имотния регистър“

По дело C-417/15

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Областен съд с компетентност по граждански дела, Виена, Австрия) с акт от 23 юли 2015 г., постъпил в Съда на 29 юли 2015 г., в рамките на производство по дело

Wolfgang Schmidt

срещу

Christiane Schmidt

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: М. Pešić, председател на състава, А. Prechal, А. Rosas, С. Toader (докладчик) и Е. Jarašiūnas, съдии,

генерален адвокат: J. Kokott,

секретар: А. Calot Escobar,

като има предвид становищата, представени:

- за г-н Schmidt, от С. Beck, Rechtsanwalt,
- за г-жа Schmidt, от М. Bartlmä, Rechtsanwalt,
- за австрийското правителство, от G. Eberhard, в качеството на представител,
- за чешкото правителство, от М. Smolek и J. Vlácil, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от G. von Rintelen и М. Wilderspin, в качеството на представители,

* Език на производството: немски.

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 7 юли 2016 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 24, точка 1, първа алинея от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Wolfgang Schmidt и г-жа Christiane Schmidt във връзка с унищожаването на договор за дарение на недвижим имот, намиращ се в Австрия.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображения 15, 16 и 34 от Регламент № 1215/2012 гласят следното:

„(15) Правилата за компетентността следва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника. Винаги следва да е налице компетентност на това основание, освен в няколко ясно определени случаи, когато предметът на спора или автономията на страните обосновава различен свързващ фактор. [...]

(16) Наред с местоживеенето на ответника следва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и процесуалното действие или с оглед да се улесни доброто правораздаване. С наличието на тясна връзка следва да се гарантира правна сигурност и да се избягва възможността срещу ответника да бъде подаден иск в съд на държава членка, която той не би могъл разумно да предвиди. [...]

[...]

(34) Следва да се гарантира приемственост между [Конвенцията от 27 септември 1968 година относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3)], Регламент (ЕО) № 44/2001 [на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74)] и настоящия регламент и за тази цел следва да се установят преходни разпоредби. Същата нужда от приемственост се прилага и по отношение на тълкуването от Съда на Европейския съюз на [Конвенцията от 27 септември 1968 година относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела] и на регламентите, които я заменят“.

- 4 Член 1, параграф 1 и параграф 2, буква а) от Регламент № 1215/2012 се съдържа в глава I от него, озаглавена „Приложно поле и определения“, и предвижда следното:

„1. Настоящият регламент се прилага по граждански и търговски дела, независимо от естеството на съда или правораздавателния орган. [...]

2. Настоящият регламент не се прилага по отношение на:

а) гражданското състояние, правоспособността и дееспособността на физически лица, имуществени права, произтичащи от брачни правоотношения или от отношения, които съгласно приложимото към тях право имат последици, сходни на тези, произтичащи от брак“.

- 5 Раздел 2 от глава II от Регламента е озаглавен „Специална компетентност“. В него е включен член 7, според който:

„Срещу лице, които има местоживее в държава членка, могат да бъдат предявявани иски в друга държава членка:

1. а) по дела, свързани с договор — в съдилищата по мястото на изпълнение на въпросното задължение;

[...]“.

- 6 В същия раздел се съдържа член 8, според който:

„Срещу лице с местоживее в държава членка може, също така, да бъде предявен иск:

[...]

4) по дела във връзка с договор, ако искът може да се съедини с иск относно вещни права върху недвижими вещи срещу същия ответник, в съда на държавата членка, където е разположен имотът“.

- 7 Член 24 от Регламент № 1215/2012, който се намира в глава II, раздел 6 (озаглавен „Исключителна компетентност“) от него, предвижда:

„Следните съдилища на държава членка притежават изключителна компетентност независимо от местоживеенето на страните:

1) по дела, които имат за предмет вещни права върху недвижим имот или договор за наем на недвижим имот — съдилищата на държавата членка, в която е разположен имотът.

[...]“.

Австрийското право

- 8 Релевантните разпоредби на австрийското право се съдържат в Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Общ граждански кодекс, наричан по-нататък „ABGB“) и в Allgemeines Grundbuchsgesetz (Закон за имотния регистър, наричан по-нататък „GBG“).

9 Член 380 от ABGB гласи:

„Собственост не може да се придобива без титул и без правен способ на придобиване“.

10 Член 425 от ABGB предвижда:

„Сам по себе титулт все още не поражда собственост. Собствеността и всички вещни права могат по принцип да се придобиват, освен в предвидените от закона случаи, само чрез предаване и приемане с правно действие“.

11 Според член 431 от ABGB:

„Прехвърлянето на собствеността върху недвижими имоти изисква придобивната сделка да бъде вписана в определените за тази цел публични регистри. Това вписване се нарича „Einverleibung“ (интабулация)“.

12 Член 444 от ABGB гласи:

„Правото на собственост може да се изгуби по волята на собственика, по силата на закон или въз основа на съдебно решение. Правото на собственост върху недвижими вещи се прекратява единствено със заличаване на вписването в публичните регистри“.

13 Член 8 от GBG разграничава следните вписвания в имотния регистър:

„Вписванията в имотния регистър са следните:

1. вписвания (Einverleibungen) (безусловно придобиване на права или заличавания — интабулации или екстабулации), които се извършват, без да е необходимо да се осъществяват допълнителни юридически факти, или
2. предварителни вписвания (придобиване на права или заличавания под условие — пренотации), в резултат на които само при условие че се осъществят допълнителни юридически факти, настъпва правното действие на придобиването, прехвърлянето, ограничаването или погасяването на подлежащи на вписване в имотния регистър права, или
3. обикновени отбелязвания“.

14 Съгласно член 9 от GBGB в имотния регистър могат да бъдат вписани само вещни права и тежести, правото на обратно изкупуване и правото на предпочтително изкупуване, както и правото на ползване по договор за наем на недвижим имот.

15 Член 61 от GBG, който се отнася до отбелязванията на съдебните спорове в имотния регистър, има следното съдържание:

„(1) Когато лице, което счита, че чрез вписване в имотния регистър са накърнени подлежащите му на вписване в имотния регистър права, оспорва по съдебен ред това вписване на основание недействителност и претендира възстановяване на предишното положение в регистъра, може да поиска отбелязването на този спор или едновременно с подаване на исковата молба, или впоследствие. Молбата за отбелязване на спора може да се подаде както до съда, който разглежда делото, така и до съда по вписванията.“

(2) Отбелязването на спора има за последица, че съдебното решение, което ще бъде постановено по иска, ще прояви напълно своето действие и по отношение на лицата, които са придобили подлежащи на вписване в имотния регистър права едва след датата, на която молбата за отбелязване на спора е постъпила в съда по вписванията“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

- 16 Г-н Schmidt, чието местожителство се намира в Австрия, е бил собственик на недвижим имот, находящ се във Виена (Австрия). С договор за дарение, сключен под формата на нотариален акт на 14 ноември 2013 г. във Виена, той дарява недвижимия имот на дъщеря си г-жа Schmidt, която от тази дата е вписана като собственик в имотния регистър. Към момента на дарението г-жа Schmidt живее в Германия и продължава да живее в същата държава.
- 17 От документите по делото, с които разполага Съдът, е видно, че вследствие на психиатрична експертиза, която показва наличието на сериозни смущения, считано от май 2013 г., с решение от 17 ноември 2014 г. г-н Schmidt е поставен под запрещение.
- 18 С иск, предявен на 24 март 2015 г. пред Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Областен съд с компетентност по граждански дела, Виена, Австрия), г-н Schmidt, представляван от своя настойник, иска унищожаване на договора за дарение от 14 ноември 2013 г. и оттам заличаване на вписването в имотния регистър на правото на собственост на г-жа Schmidt върху недвижимия имот, тъй като това вписване е невалидно. По искане на ищеца в главното производство с определение от 25 март 2015 г. на основание член 61, параграф 1 от GBG е разрешено искът за заличаване на вписването да бъде вписан в имотния регистър.
- 19 Според г-жа Schmidt запитващата юрисдикция не е компетентна да разглежда предявения в главното производство иск поради обстоятелството, че член 24, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 не може да обоснове компетентността на посочената юрисдикция, тъй като този иск не се отнася до вещно право върху недвижим имот по смисъла на тази разпоредба.
- 20 Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Областен съд с компетентност по граждански дела, Виена) има съмнения относно тълкуването на член 24, точка 1 от Регламент № 1215/2012, като се позовава, от една страна, на определение на Съда от 5 април 2001 г., Gaillard (C-518/99, EU:C:2001:209), в което приложението на правилото за изключителната компетентност по дела, които имат за предмет вещни права върху недвижим имот, е било отхвърлено по отношение на иск за разваляне на договор за продажба на недвижим имот, и от друга страна, на решение от 3 април 2014 г., Weber (C-438/12, EU:C:2014:212), според което иск за установяване на недействителността на упражняването на право на изкупуване, обременяващо недвижим имот, спада към тази изключителна компетентност.
- 21 Запитващата юрисдикция уточнява, че постановеното въз основа на член 61 параграф 1 от GBG съдебно решение, с което се уважава иск за заличаване на вписването, има действие както по отношение на г-жа Schmidt, така и — като последица от отбелязването на спора в имотния регистър — по отношение на трети лица, които по време на производството са придобили вещни права върху този недвижим имот.

- 22 При тези обстоятелства *Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien* (Областен съд с компетентност по граждански дела, Виена) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Попада ли производството за унищожаване на договор за дарение поради недееспособност на дарителя и за вписване на заличаването на правото на собственост на надареното лице в приложното поле на разпоредбата на член 24, точка 1 от Регламент № 1215/2012, която предвижда изключителна компетентност по дела с предмет вещни права върху недвижим имот?“.

По преюдициалния въпрос

- 23 С въпроса си запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 24, точка 1, първа алинея от Регламент № 1215/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че искът за унищожаване на договор за дарение на недвижим имот поради недееспособност на дарителя и за заличаване от имотния регистър на отбелязванията, свързани с правото на собственост на надареното лице, представлява иск, „[който има] за предмет вещни права върху недвижим имот“, по смисъла на тази разпоредба.
- 24 В самото начало следва да се отбележи, че подобен иск попада в приложното поле *ratione materiae* на Регламент № 1215/2012.
- 25 Това е така, защото макар член 1, параграф 2, буква а) от този регламент да изключва от неговото приложно поле по-специално гражданското състояние, правоспособността и дееспособността на физически лица, както по същество посочва генералният адвокат в точки 27—31 от своето заключение, в рамките на иск като разглеждания в главното производство определянето на дееспособността на дарителя не е главен предмет на този иск, който е свързан с правната валидност на дарението, а предварителен въпрос.
- 26 От текста на член 24, точка 1, първа алинея от Регламент № 1215/2012 следва, че съдилищата на държавата членка, в която е разположен имотът (*forum rei sitae*), притежават изключителна компетентност по искове, които имат за предмет вещни права върху недвижим имот, независимо от местоживеенето на страните. Тъй като по същество тази разпоредба възпроизвежда съдържанието на член 22, точка 1, първа алинея от Регламент № 44/2001, следва да се изтъкне, че, доколкото Регламент № 1215/2012 замества Регламент № 44/2001, направеното от Съда тълкуване на разпоредбите на последния регламент важи и за Регламент № 1215/2012, когато разпоредбите на тези два инструмента от правото на Съюза могат да се квалифицират като еквивалентни (вж. по аналогия решение от 16 юни 2016 г., *Universal Music International Holding*, C-12/15, EU:C:2016:449, т. 22 и цитираната съдебна практика).
- 27 Съдът вече е постановил по повод на член 22, точка 1 от Регламент № 44/2001, че за да се гарантират, доколкото е възможно, равни и еднакви права и задължения, произтичащи от този регламент за държавите членки и заинтересованите лица, смисълът на израза „по дела, които имат за предмет вещни права върху недвижим имот“, в правото на Съюза следва да се определи самостоятелно (решения от 3 април 2014 г., *Weber*, C-438/12, EU:C:2014:212, т. 40 и от 17 декември 2015 г., *Kottu* и др., C-605/14, EU:C:2015:833, т. 23).
- 28 В допълнение, съгласно постоянна практика на Съда по Регламент № 44/2001, доколкото разпоредбите на член 22, точка 1 от този регламент въвеждат изключение от общите правила за компетентност по същия регламент, и по-специално от залегналото в член 2, параграф 1 от него правило, че — при спазване на условията на същия регламент — искове срещу лицата, които имат местоживеене в държава членка, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка, тези разпоредби не бива да бъдат тълкувани в по-широк смисъл, отколкото изисква тяхната

цел. Това е така, защото тези разпоредби водят до лишаване на страните от възможността да изберат съда, пред който иначе биха били призовани, и в определени случаи — до призоваването им пред съд, който не е съдът по местоживеее на нито една от страните (вж. решение от 17 декември 2015 г., Кому и др., C-605/14, EU:C:2015:833, т. 24).

- 29 Що се отнася до преследваната с горепосочените разпоредби цел, както от Доклада за Конвенцията относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ С 59, 1979 г., стр. 1), така и от постоянната практика на Съда по член 22, точка 1, първа алинея от Регламент № 44/2001 следва, че основната причина за предоставяне на изключителна компетентност на съдилищата в договарящата държава, в която се намира недвижимият имот, е обстоятелството, че предвид близостта си съдът по местонахождението на имота може да установи най-добре фактическите положения и да приложи правилата и обичайната практика, които обикновено са тези на държавата по местонахождение на имота (решение от 17 декември 2015 г., Кому и др., C-605/14, EU:C:2015:833, т. 25).
- 30 Съдът също така е уточнил, че изключителната компетентност на съдилищата на договарящата държава, в която се намира недвижимият имот, не обхваща всички иски за вещни права върху недвижими имоти, а само тези, които попадат в приложното поле на посочената конвенция или съответно на Регламента, и едновременно с това са насочени, от една страна, към определяне на площта, състоянието, собствеността и владението на недвижим имот или към установяване на наличието на други вещни права върху тези имоти и от друга страна, към осигуряване спрямо носителите на тези права на защита, що се отнася до произтичащите от положението им правомощия (решение от 17 декември 2015 г., Кому и др., C-605/14, EU:C:2015:833, т. 26 и цитираната съдебна практика).
- 31 Също така е нужно да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда разликата между вещното и облигационното право се състои в това, че първото, чийто обект са вещи, има действие по отношение на всички, докато второто може да бъде предявено само на задълженото лице (решение от 17 декември 2015 г., Кому и др., C-605/14, EU:C:2015:833, т. 27 и цитираната съдебна практика).
- 32 В настоящия случай от акта за преюдициално запитване следва, че в австрийското гражданско право унищожаването на договор за дарение поради недееспособност на дарителя поражда действие *ex tunc*, като води до връщане на така придобития недвижим имот. За договорите с предмет недвижим имот това връщане се изразява в заличаване на всички съдържащи се в имотния регистър отбелязвания, свързани с правото на собственост на лицето, посочено в него като собственик.
- 33 Доколкото предявеният от г-н Schmidt иск цели, от една страна, унищожаване на договора за дарение поради неговата недееспособност и от друга страна, заличаване на отбелязването на правото на собственост на неговата дъщеря в имотния регистър, естеството на този иск следва да се прецени с оглед на всяко от тези искания.
- 34 Що се отнася, на първо място, до искането за унищожаване на договора за дарение на недвижим имот, от акта за преюдициално запитване следва, че това искане се основава на твърдяната унищожаемост на договора поради недееспособността на ищеца в главното производство. Съгласно постоянната съдебна практика обаче не е достатъчно искът да се отнася до вещно право върху недвижим имот или да има връзка с такъв имот, за да се обоснове компетентността на юрисдикцията на държавата членка, в която се намира недвижимият имот. Напротив, искът трябва да се основава на вещно, а не на облигационно право върху недвижим имот (вж. в този смисъл определение от 5 април 2001 г., Gaillard, C-518/99, EU:C:2001:209, т. 16).

- 35 Това тълкуване се подкрепя освен това от доклада на г-н Schlosser по Конвенцията за присъединяването на Кралство Дания, Ирландия и Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия към Конвенцията относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела, както и към Протокола за нейното тълкуване от Съда (ОВ С 59, 1979 г., стр. 71, т. 170—172), в който се уточнява, че по отношение на исковете със смесен характер, които се основават на облигационно право и са насочени към придобиване на вещно право, съществуват много доводи в подкрепа на преобладаващия облигационен характер на тези искове и следователно на неприложимостта на правилото за изключителната компетентност по дела, които имат за предмет недвижими имоти (определение от 5 април 2001 г., Gaillard, C-518/99, EU:C:2001:209, т. 21).
- 36 Както по същество посочва генералният адвокат в точка 40 от своето заключение, обстоятелството, че договорът, чиято недействителност се претендира, има за предмет недвижим имот, е без значение за анализа на неговата валидност, тъй като в този контекст недвижимият характер на материалния предмет на договора има само аксесорно значение (вж. по аналогия решение от 18 май 2006 г., ČEZ, C-343/04, EU:C:2006:330, т. 34).
- 37 Следва също да се добави, че подобно тълкуване не накърнява изискването за добро правораздаване, което, както следва от точка 29 от настоящото съдебно решение, стои в основата на член 24, точка 1 от Регламент № 1215/2012, доколкото, произнасяйки се по искането за унищожаване на договор за дарение поради недееспособност, сезираният съд не следва да извършва проверки, тясно свързани със съответния недвижим имот, които могат да обосноват прилагане на предвиденото в този член правило за изключителната компетентност.
- 38 Както обаче посочват генералният адвокат в точка 50 от своето заключение и чешкото правителство в писменото си становище, запитващата юрисдикция може да обоснове компетентността си да разгледа искането за унищожаване на договора за дарение на недвижим имот с член 7, точка 1, буква а) от Регламент № 1215/2012.
- 39 Това е така, защото съгласно посочената разпоредба споровете по дела, свързани с договор, могат да бъдат разглеждани от съдилищата по мястото на изпълнение на въпросното задължение, т.е. на задължението, съответстващо на договорното право, на което се основава искът на ищеца (вж. в този смисъл решение от 6 октомври 1976 г., De Bloos, 14/76, EU:C:1976:134, т. 10—14). В настоящия случай искът в главното производство се основава на твърдяната унищожаемост на договорното задължение, състоящо се в прехвърлянето на собствеността върху недвижимия имот, което, ако този договор е валиден, трябва да бъде (и първоначално е било) изпълнено в Австрия.
- 40 Що се отнася, на второ място, до искането за заличаване на правото на собственост на надареното лице в имотния регистър, това искане се основава на унищожаемостта на прехвърлянето на собственост и следователно на вещно право, на което се позовава ищецът в главното производство по отношение на съответния недвижим имот.
- 41 Съгласно член 24, точка 1, първа алинея от Регламент № 1215/2012 подобно искане, насочено към запазване на произтичащите от вещно право правомощия, спада към изключителната компетентност на юрисдикцията на държавата членка, в която е разположен недвижимият имот.
- 42 Предвид тази изключителна компетентност на юрисдикцията на държавата членка, в която е разположен недвижимият имот, да разглежда искането за заличаване в имотния регистър на правото на собственост на надареното лице, както изтъква генералният адвокат в точки 51—58 от своето заключение, съгласно член 8, точка 4 от Регламент № 1215/2012 поради наличие на връзка между исковете тази юрисдикция е компетентна да разгледа и искането за унищожаване

на договора за дарение на недвижим имот, тъй като и двете искания са насочени срещу същия ответник и както следва от документите по делото, с които разполага Съдът, те могат да бъдат съединени.

43 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори по следния начин:

- Разпоредбите на Регламент № 1215/2012 трябва да се тълкуват в смисъл, че иск за унищожаване на договор за дарение на недвижим имот поради недееспособност на дарителя не попада в изключителната компетентност на юрисдикцията на държавата членка, в която е разположен недвижимият имот, предвидена в член 24, точка 1 от този регламент, а в специалната компетентност по член 7, точка 1, буква а) от посочения регламент.
- Иск за заличаване в имотния регистър на отбелязванията, свързани с правото на собственост на надареното лице, попада в изключителната компетентност по член 24, точка 1 от същия регламент.

По съдебните разноски

44 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

Разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкуват в смисъл, че иск за унищожаване на договор за дарение на недвижим имот поради недееспособност на дарителя не попада в изключителната компетентност на юрисдикцията на държавата членка, в която е разположен недвижимият имот, предвидена в член 24, точка 1 от този регламент, а в специалната компетентност по член 7, точка 1, буква а) от посочения регламент.

Иск за заличаване в имотния регистър на отбелязванията, свързани с правото на собственост на надареното лице, попада в изключителната компетентност по член 24, точка 1 от същия регламент.

Подписи